

Odpowiedzialność za szkody wyrządzane przez zwierzęta – na podstawie Prawa Łowieckiego

PROF. DR HAB. WOJCIECH RADECKI
Instytut Nauk Prawnych PAN

Ustawa z 13 października 1995 roku Prawo łowieckie (DzU z 2005 roku nr 127 poz. 1066 ze zm.) w rozdziale 9 noszącym tytuł „Szkody łowieckie” zawiera w art. M46 ust. 1 pkt. 1 normę głoszącą, że dzierżawca lub zarządca obwodu łowieckiego obowiązany jest do wynagrodzenia szkód wyrządzonych w uprawach i płodach rolnych przez dziki, łosie, jelenie, daniela i sarny.

Odpowiedzialność przewidziana w tym przepisie jest podwójnie ograniczona:

– przedmiotem odpowiedzialności są tylko szkody wyrządzane w uprawach i płodach rolnych,

– szkody te są wyrządzane przez pięć gatunków zwierząt łownych: dziki, łosie, jelenie, daniela i sarny.

Jeżeli oba te warunki są spełnione to dzierżawca lub zarządca obwodu łowieckiego odpowiada za szkodę. Niewątpliwie jest to odpowiedzialność obiektywna w tym znaczeniu, że jej przesłanką nie jest wina dzierżawcy lub zarządcy obwodu łowieckiego, która mogłaby polegać na przykład na dopuszczeniu do nadmiernego zwiększenia się liczebności zwierzyny czy też na zaniechaniu zimowego dokarmiania. Nawet wzorowe prowadzenie gospodarki łowieckiej i dolożenie wszelkich możliwych starań w celu niedopuszczenia do powstania szkód w uprawach i płodach rolnych nie zwalnia od odpowiedzialności, jeżeli szkody powstaną. Jednakże nie jest to odpowiedzialność absolutna, ponieważ art. 48 Prawa łowieckiego wskazuje na wypadki, w których odpowiedzialność ta jest wyłączona. Według tego przepisu odszkodowanie nie przysługuje:

1) osobom, którym przydzielono grunty stanowiące własność Skarbu Państwa jako deputaty rolne na gruntach leśnych,

2) posiadaczom uszkodzonych upraw lub płodów rolnych, którzy nie dokonali ich sprzętu w terminie odbiegającym więcej niż 14 dni od zakończenia okresu zbioru danego gatunku roślin w danym regionie, określanego uchwałą sejmiku województwa,

3) posiadaczom uszkodzonych upraw lub płodów rolnych, którzy nie wyrazili zgody na budowę przez dzierżawcę lub zarządcę obwodu łowieckiego urządzeń lub wykonywanie zabiegów zapobiegających szkodom,

4) za szkody nie przekraczające wartości 100 kg żyta w przeliczeniu na jeden hektar uprawy,

5) za szkody powstałe w płodach złożonych w sterty i kopce w eta bezpośrednim sąsiedztwie lasu,

6) za szkody w uprawach rolnych założonych z rażącym naruszeniem zasad agrotechnicznych.

Ustawodawca stworzył specjalny tryb naprawiania szkód opierający się na daleko idącym współdziałaniu stron i dążeniu do polubownego rozstrzygnięcia ewentualnego sporu. Art. 47 ust. 1 nakłada obowiązek współdziałania właścicieli lub posiadaczy gruntów rolnych i leśnych z dzierżawcami i zarządcami obwodów łowieckich w zabezpieczeniu gruntów przed szkodami. Sama wysokość szkody ustala się w trybie określonym przepisami wydanego na podstawie artykułu 49 Prawa Łowieckiego rozporządzenia Ministra Środowiska z 15 lipca 2002 roku w sprawie postępowania przy szacowaniu szkód oraz wypłat odszkodowań za szkody w uprawach i płodach rolnych (DzU nr 126, poz. 1081), a jeżeli pomiędzy właścicielem lub posiadaczem gruntu a dzierżawcą lub zarządcą obwodu powstanie spór o wysokość wynagrodzenia za szkody, strony mogą zwrócić się do właściwego ze względu na miejsce powstałej szkody organu gminy w celu mediacji dla polubownego rozstrzygnięcia sporu. Zrozumiałe jest, że mediacji może się podjąć wójt (burmistrz, prezydent miasta) lub osoba przez niego wskazana (na pewno nie rada gminy).

Prawo łowieckie przewiduje specjalny reżim odpowiedzialności za szkody wyrządzane przez zwierzęta łowne objęte całoroczną ochroną. Według art. 50 ust. 1 Prawa Łowieckiego za takie szkody, nie tylko w uprawach i płodach rolnych, odpowiada nie dzierżawca ani zarządca obwodu łowieckiego, lecz Skarb Państwa. Jest to rozwiązanie logiczne, jeżeli bowiem zarządca lub dzierżawca obwodu łowieckiego nie może gospodarować populacjami zwierząt objętych całoroczną ochroną, to nie ma powodów, dla których miałby odpowiadać za szkody wyrządzane przez takie zwierzęta. W obowiązującym stanie prawnym przepis ten dotyczy tylko łosia, albowiem tylko łosie są zwierzętami łownymi objętymi całoroczną ochroną.

Ponieważ w art. 46 ust. 1 pkt. 1 jest nadal mowa o szkodach wyrządzanych przez łosie, musi powstać pytanie, jaka jest relacja między tymi przepisami. Przepis art. 50 ust. 1 należy uznać za szczególny, wyłączający stosowanie zarówno art. 46 ust. 1 pkt. 1 jak i art. 47-49 Prawa łowieckiego. Według artykułu 50 ust. 2 Prawa łowieckiego za szkody wyrządzone

przez łosie na obszarach:

1) obwodów łowieckich leśnych – odszkodowanie wypłaca Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe ze środków budżetu państwa,

2) obwodów łowieckich polnych i obszarach nie wchodzących w skład obwodów łowieckich – odszkodowanie wypłaca zarząd województwa ze środków budżetu państwa.

Ustawą z 2009 roku nowelizującą liczne ustawy w związku z nową regulacją administracji rządowej w województwie, do art. 50 Prawa Łowieckiego dodano nowy ust. 1b stanowiący, że Skarb Państwa odpowiada za szkody wyrządzane przez zwierzęta łowne, o których mowa w art. 46 ust. 1 pkt. 1 (tj, dziki, łosie, jelenie, daniela i sarny) na obszarach nie wchodzących w skład obwodów łowieckich. Z art. 26 Prawa Łowieckiego wiemy, że w skład obwodów łowieckich nie wchodzi:

1) parki narodowe i rezerwy przyrody, z tym że wyjątkowo plan ochrony lub zadania ochronne dla rezerwy przyrody mogą dopuścić polowania w rezerwacie (ale nie w parku narodowym), wtedy tereny rezerwy wchodzi w skład obwodu; dodać trzeba, że otuliny parków narodowych wchodzi w skład obwodów łowieckich, chyba że minister utworzył w otulinie strefę ochronną zwierząt łownych, wtedy taka strefa zostaje wyłączona z obwodu łowieckiego,

2) w zasadzie tereny w granicach administracyjnych miast, jeżeli jednak granice te obejmują większe obszary leśne lub rolne, z obszarów tych może być utworzony obwód łowiecki lub mogą być one włączone do innych obwodów łowieckich,

3) tereny zajęte przez miejscowości nie zaliczone do miast w granicach zabudowań mieszkalnych i gospodarczych z podwórzami, placami i ulicami oraz drogami wewnątrz tych miejscowości,

4) budowle, zakłady i urządzenia, tereny przeznaczone na cele społeczne, kultu religijnego, przemysłowe handlowe, składowe, transportowe i inne cele gospodarcze oraz obiekty o charakterze zabytkowym i specjalnym, w granicach ich ogrodzeń.

Odszkodowania wypłaca wówczas zarząd województwa ze środków budżetu państwa także wtedy, gdy szkody wystąpiły w parku narodowym bądź w strefie ochronnej zwierząt łownych w otulinie. Poprzednio dwa ostatnie rodzaje szkód rekompensował park narodowy ze środków własnych, obecnie czyni to zarząd województwa ze środków budżetu państwa. □